

Б., офорт, акватинта. 31,5x48; 22,5x35; 22x32,5. Спр. під відтиском каран.: П.Куценко 1954.

Із Дирекції художніх виставок України. 1955.

27. Олесевич, Сигізмунд Станіславович. (1891 – 1972). Живописець, графік.

Російський козак і басурман. 1914.

Б. на к., туш, перо, акв. 22,7x31. Спр. вн.: *Olesiewitch 1914*. Зл. над зображ. козака надпис: *Русской казакъ*. Спр. над зображ. басурмана надпис: *Басурманъ поганый*; вн. під зображ.: *новый германцкой силомеръ или молодецкая утеха доблесного воїнства*.

Із Одеського музейного фонду.

28. Пастернак, Леонід Осипович. (1862 - 1945). Живописець, графік. Жанрист, портретист, ілюстратор.

Козак. 1900.

Б. на к., кольор. каран., крейда 46,2x30. Спр. вн.: *Пастернак*; спр. вв.: *13 марта 1900*.

Із Одеського музейного фонду. 1926.

29. Репін, Ілля Юхимович. (1844 - 1930). Живописець, графік. Жанрист, портретист, писав картини на історичну тематику.

Гайдамаки в степу. 1903.

Б., кольор. каран., акв. 22x36. Спр. вн. червоним каран.: *И.Репин*; по центру над зображ.: *Гайдамаки*.

Придбано у Макарова в Одесі. 1947. Раніше – колекція А.П.Руссова, Одеса.

30. Чернуха, Валентин Дмитрович. (1929 – 1981). Графік.

Із серії “**Громадянська війна на Україні**” (сатира). 1957.

Б., кольорова автолітографія.

Народ “вітає” уряд П.Скоропадського.

60x42,4; 58x31. Спр. від зображ. по вертикалі каран. вв.: *Ю.Северин В.Чернуха*; вн.: “*Народ “вітає” уряд Скоропадського*”.

Із МК УРСР. 1958.

(частину робіт проілюстровано на с.200-201)

Natalia Polishouc, Olena Goulits'ka
Collection of works of Cossacks subject in the funds of the Odesa gauhognogo museum

The publication presents the list of works of painting that grafici artists XIX - XX c. on a Cossacks subject, that are kept in the funds of the Odessa artistic museum.

УДК 930.272:357.1-058.22

Олена Жуліцька

ДО ВИСТАВКИ ОДНІЄЇ КАРТИНИ В ОДЕСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ МУЗЕЇ

До уваги читача пропонується інформація виставку в Одеському художньоому музеї картини Аркадія Русіна “Гетьман Богдан Хмельницький”, 1985 р.

Класичні визначення основних музейних та мистецьких понять та термінів часто застосовують метафоричні порівняння, зокрема, експозиція – “мова, якою промовляє музей”. Якщо сприйняти це порівняння за визначальне, тоді експозиційні методи являються основними правилами, за якими промовляє, тобто функціонує та розвивається велична музейна колекція у багатовимірному експозиційному просторі. Нетрадиційні методи, як-то виставка однієї картини, застосовують для посилення видовищного впливу на глядача, намагання зосередити увагу відвідувачів на темі самого твору та на засобах художньої виразності в однаковій мірі.

Наприкінці травня в Одеському художньому музеї була відкрита виставка однієї картини – “Гетьман Богдан Хмельницький”, 1985 р. Автор твору – заслужений художник України Аркадій Русін. Проведення виставки присвячено 360-й річниці початку Національно-визвольних змагань українського народу середини XVII ст. (див. стор.194-195).

Постаттю Б.Хмельницького цікавились, як його сучасники, так і нащадки, що знайшло своє відображення в історичній, літературній та мистецькій формах. Численні портрети гетьмана XVII – XVIII ст. складають значний художній доробок українського портретного мистецтва⁶¹⁷. Найбільш знаних, з багатьма репліками та копіями в подальшому – це портрет гравера Вільгельма Гондіуса, голландського художника з польського міста Гданська, 1651 р. Згодом, авторами гетьманських портретів стали відомі майстри фламандці Вауманс і Мейзенс, італієць Бонаціна та австрійці Боутатс і Фюрст. Подибуємо портрети Хмельницького в церковному живописі та в козацьких літописах XVIII ст. Нашадки козацьких старшин прагнули мати в своїх палацах портрети Б.Хмельницького “на знак невід’ємності від далекої епохи й причетність до шляхетського роду”. Польський та український митці Ян Матейко та Сергій Васильківський в різний спосіб, застосовуючи свої власні художні засоби, відтворювали образ Б.Хмельницького. В кінці XIX ст. вихованець Мюнхенської Академії мистецтв українець Микола Івасюк почав роботу над монументальним історичним полотном “В’їзд Богдана Хмельницького до Києва”⁶¹⁸, події Різдва 1649 р., тріумфальне повернення гетьмана до Києва. Минуло довгих двадцять років самовідданого важкого творчого процесу митця (1892-1912 рр.), що явили одне із найкращих полотен українського історичного жанру. У важкий час сталінського владування М. Хмелько виконав великий портрет Б.Хмельницького олією (1953 р.), з явними рисами самого комуністичного вождя.

⁶¹⁷ Сокульський А.Л. Невідомий портрет Богдана Хмельницького.//Народна творчість та етнографія. – 1979. – №4. – С.103-104; Качій Ю.Ю. Нововиявлений прижиттєвий портрет Богдана Хмельницького // Архіви України. – 1981. – №3. – С.31-32.

⁶¹⁸ Жбанкова О. Картина розміром з життя // Artline. – 1999. – №2. – С.57-59.

Аркадій Русін, ще за часів свого студентства в Ленінградському інституті живопису, скульптури та архітектури ім. І.Ю. Рєпіна по класу батального живопису, виконав дипломну роботу на історичну тематику. Полотно “Богдан Хмельницький” є складовою серії “Наші великі пращури”. Всі його герої – О.Невський та Д.Донський, О.Суворов та М.Кутузов, П.Нахімов та М. Скобелєв, П.Дорошенко та М.Хмельницький – за власним авторським визначенням “герои, которые умели любить свою Родину и умели ее защищать”.

Робота над гетьманським портретом тривала біля п’яти місяців. У підготовці до написання автором були використані насамперед відомі портрети XVII ст. Гетьман за традицією одягнений в жупан. Зверху наопашку одягалась делія, застебнута біля шиї на один золотий аграф. Дорогоцінні великі гудзики не застібалися, вони були характерною декоративною деталлю одягу. Гетьманське вбрання доповнювала висока шапка з парчевим наголовком та опушкою, що спереду також прикрашалась аграфом. Як атрибут вищої влади гетьман завжди носив при собі позолочену булаву, прикрашену коштовним камінням.

Велична постать героя верхом на білому коні-велитні. Художник зобразив гоного козака, хоча насправді, на той час, це була людина вже похилого віку, “нелукавий, спокійний, мовчазний, помірний у стравах, напоях, одязі”. “...Який контраст, Хмелю, між твоїм гучним іменем та діяннями і зовнішнім виглядом” – так зазначав сучасник гетьмана, Павло Алеппський, освічений православний діяч, племінник Антіохійського патріарха Макарія.

Автором відтворено один із багатьох моментів, що незлічено-часто повторювався в продовж років гетьманства Б.Хмельницького. Він поряд із селянами та низовими козаками, що озброєні списами та сокирами. Їх більшість в оточенні гетьмана і лише позаду, ледь видніються постаті Богданових сподвижників. Ця авторська інтенція відображає особливість трактування історичних подій часів радянської світоглядної моделі із рушійною силою народних мас. Вся важливість та значимість зображуваного моменту, здається, передана лише поглядом очей, які направлені саме на глядача... погляд крізь віки... глибока серйозна задумливість, турбота та відповідальність, хвилювання та впевненість. Через віки українці пронесли впевненість в незламну силу, непохитність, завзятість, у велику концентрацію волі гетьмана, що обов’язково досягне перемоги – гетьман-переможець.

Умовно зображені Дніпрові кручі та спокійна течія ріки. В небі, як символ і запурука майбутніх перемог, чарівна веселка. Спокійний, дещо умовно-декоративний колорит.

В презентованому образі не слід шукати глибокого психологізму чи патетичного возвеличення національної історії. Художній образ гетьмана Хмельницького, що створено митцем кінця

XX ст., наслідую певним іконографічним особливостям і загальному уявленню, що залишилось в пам'яті потомків.

Olena Goulits'ka

To the exhibition of one picture in the Odessa artistic museum

Into consideration of reader the information is offered exhibition in the Odessa houdognoomou museum of picture of Arcadiya Rousina "Hetman Bogdan Hmelnitciy", in 1985

УДК 94(477.7) "2008"

**Сергій Гуцалюк,
Вадим Кіров,
Володимир Полторак**

“ІХАЛИ КОЗАКИ ЗА ДУНАЙ”:

Міжнародна наукова конференція “Нижньодунайський регіон XV- XX ст.: історичні, етнічні та культурні трансформації”, присвячена ювілею перебування на території Нижнього Придунав'я задунайського козацтва та, зокрема, існуванню – Дунавецької Січі (1814-1828 рр.)

7-11 травня 2008 р. в місті Одесі (Україна) та місті Тульча (Румунія) пройшла Міжнародна наукова конференція “Нижньодунайський регіон у XV-XX ст.: історичні, етнічні та культурні трансформації”, присвячена ювілею перебування на території Нижнього Придунав'я задунайського козацтва і Дунавецької Січі (1814–1828). Серед учасників – провідні дослідники історії козацтва з Одеси, Києва, Чернігова, Бердянська, Дніпропетровська, Ізмаїла (Україна), Тульчі (Румунія), Ополе (Польща). Програму наукової конференції доповнила подорож місцями, пов'язаними з історією задунайських козаків і Дунавецької Січі в пониззі Дунаю

Конференція проходила в рамках Національної програми відродження та розвитку Українського козацтва. Вона була ініційована історичним факультетом Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова, Культурно-інформаційним центром посольства України в Румунії, Союзом українців Румунії, Відділом історії козацтва на Півдні України Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАНУ і підтримана Генеральним консульством Румунії в м. Одеса. Серед активних організаторів конференції були також Управління у справах національностей і релігій Одеської обласної адміністрації, Фонд інтелектуальної співпраці, Міжрегіональна громадська організація “Козацтво Запорозьке”, Чорноморське Гайдамацьке з'єднання. Слід відзначити особистий високий внесок Вячеслава Кушніра (декана історичного факультету ОНУ), Олени Бачинської (завідувача Відділу історії козацтва на Півдні України НДІ козацтва при ІІУ НАНУ), Корнелії Лускалової (директора культурно-інформаційного центру